

Богацька А. С.
НТУ «ХП»

**ДО ПИТАННЯ ПРО АКТИВНИЙ ОПІР НАСИЛЬНИЦЬКІЙ
КОЛЕКТИВІЗАЦІЇ НАПРИКІНЦІ 1920-Х – НА ПОЧАТКУ 1930-Х рр.
(НА ПРИКЛАДІ ЗМІЇВСЬКОГО РАЙОНУ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ)**

В сучасній українській історіографії проблема Голодомору та його причин є однією з провідних. Тому, вважаємо, що використання нових крає-

знавчих джерел, безумовно, є актуальним. До роботи були залучені матеріали Державного архіву Харківської області, архівного відділу Зміївської районної державної адміністрації та архівного відділу музейного комплексу Зміївського ліцею № 1 ім. З. К. Слюсаренка (більша частина наведених архівних матеріалів вводиться в науковий обіг вперше).

У 1928 р. радянський уряд запланував перехід до нових типів господарювання на селі. Був обраний шлях колективізації – руйнування дрібних господарств і створення великих колгоспів і радгоспів. Радянська влада зробила ставку на бідняків і середняків. Куркулі ж, були оголошені класовими ворогами, обґрунтуванню чого особисто Й. В. Сталін приділив значну увагу.

У Зміївському районі було багато дрібних бідняцьких господарств – майже 40% всіх сільських господарств. 472 не мали ніякої живності, 553 – тягла і реманенту. Через їх відсутність 83 бідняка навіть не обробляли отриману землю і здавали її в оренду. Основними виробниками сільськогосподарської продукції в той час були в районі середняцькі господарства. Примусова колективізація й вилучення хліба викликали хвилю замахів на працівників радянської влади. У 1929 р. двічі було скоєно замах на В. Я. Сердюка, в якому брало участь 11 чоловік. До їхнього завдання входило розграбувати будівлю кооперативу, а її голову – вбити. За підозрою дружини Сердюка, Н. С. Сердюкової, «замах організували кулаки і есери». Перший був скоєний у с. Скрипаї, другий – через два тижні в с. Геніївці, де так само зазнала нападу голова Геніївської сільради Н. С. Сердюкова.

У 1929 р. від рук куркулів загинув голова Задонецької сільради В. І. Щегельський. Цей випадок був використаний керівництвом району для пропагандистських цілей: створене в цей час Товариство по спільній обробці землі (ТСОЗ), було названо ім'ям партійного функціонера. Примусове вилучення збіжжя при проведенні хлібозаготівель 1931 р. викликало активний опір селян. Так, у с. Борова була розграбована кооператива, а все правління, що складалося з п'яти чоловік – убито. У с. Соколово актив виявився нездатним виконати план зв'язку з чим було замінено 80 % його складу, а голова сільради знятий з посади. Доведене до відчаю селянство, інколи підіймало стихійні бунти, які нещадно придушували органи ГПУ. М. С. Шевчук із с. Андріївки, що поруч із Лиманом згадував: «7 квітня 1933 р. в селах Юрчикове і Великі Хутори тривожно задзвонили в дзвони і доведені до відчаю люди

з сокирами, вилами, лопатами, косами напали на місцеву владу і вчинили самосуд. Цей бунт було придушено, а учасники зникли безслідно».

Отже, дослідження опору насильницькій колективізації з боку селянства, а також розкуркуленню, на нашу думку, має важливе значення у вивченні обставин, що спричинили величезну трагедію українського селянства – Голодомор 1932–1933 рр.